

ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.

Швидкий розвиток економіки зарубіжних країн в кінці XIX та на початку XX століть призвів до появи різних національних систем бухгалтерського обліку, які мають певні відмінності, що зумовлені політичними, економічними і соціальними факторами. В основу національних облікових систем покладено принципи бухгалтерського обліку, які визначають його методологію. Саме слово /термін/ принцип – це першооснова, те, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорії, науки. Принципи бухгалтерського обліку – це правила здійснення бухгалтерських процедур. Перші спроби сформувати принципи бухгалтерського обліку були розпочаті в США в 1936р. коли Американська асоціація бухгалтерів розробили перші стандарти обліку //1, с.64/.

Принципи бухгалтерського обліку призначені для того, щоб уніфікувати фінансову звітність та давати достовірну і повну інформацію про фінансово-господарську діяльність підприємств, на підставі якої користувачі змогли б приймати економічно-обґрунтовані рішення. Вони повинні застосовуватися тільки разом, а не вибірково. Проте принципи бухгалтерського обліку можуть відрізнятися в окремих країнах або групах країн тими чи іншими в залежності від впливу таких факторів: загальний економічний рівень розвитку країни; наявність широкого кола користувачів інформації; податкова політика; національні особливості; юридичне середовище тощо.

Однак швидкий розвиток у 60-70-х роках XX століття процесів економічної інтеграції у міжнародному масштабі призвів до виникнення транснаціональних корпорацій, спільних підприємств тощо, а це в свою чергу привело до гармонізації і стандартизації обліку, який є мовою бізнесу. Бухгалтерський облік як мова бізнесу, в кожній країні повинен будуватися на загальноприйнятих принципах. Розробка єдиних принципів обліку на міжнародному рівні є однією з умов економічної інтеграції країн, розвитку ринку капіталів тощо. Проте до сьогодні у вітчизняній і зарубіжній економічній літературі не має єдиної думки щодо принципів бухгалтерського обліку. Зокрема, Р.Н.Антоні пропонує 9 принципів //1, Ф.Вуд – 11 //2/, В.Д. Новодворський і А.М.Хорин – 8 //7/, Я.В.Соколов – 14 //9/, В.В.Сопко – 11 //10/, В.І. Єфіменко – 12 //4/, С.Ф.Голов – 9 //3/, А.М.Кашаєв і О.М.Островський – 5 принципів бухгалтерського обліку //6/. Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" //5/ і Національним положенням /стандартом/ бухгалтерського обліку №1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" //8/ передбачено наступні принципи: обачності; повного висвітлення; автономності; безперервності; послідовності; нарахування та відповідності доходів і витрат; превалювання сутності /змісту/ над формою; історичної /фактичної/ собівартості; єдиного грошового вимірника і періодичності. На наш погляд, цей перелік принципів недостатньо вдалих і не повний для того, щоб міг служити основою для побудови бухгалтерського обліку на підприємстві, оскільки деякі з них, наприклад, повного висвітлення, безперервності, обачності, автономності та інші не є принципами, а вимогами і припущеннями бухгалтерського обліку.

Загальне визнання принципів залежить від того, наскільки точно вони відповідають наступним критеріям: доречності, об'єктивності і здійсності. Принцип доречний, якщо інформація має цілком визначений економічний зміст і принесе користь користувачам інформації при прийнятті рішень. Принцип об'єктивний, якщо на інформацію не впливають особисті думки її укладачів. Об'єктивність передбачає надійність, перевіреність, своєчасність і відповідність дійсності фактів. Принцип здійснимий, якщо його дотримання не призведе надмірних ускладнень і витрат. Ці критерії

деколи протирічать один одному, але розумне їх варіювання дає можливість досягнути необхідних результатів при визначенні принципів бухгалтерського обліку [12, с.4].

На нашу думку, до найважливіших принципів бухгалтерського обліку слід віднести:

- принцип подвійного запису / або двосторонності / передбачає, що кожна господарська операція повинна бути відображена двічі в однаковій сумі – за дебетом одного і кредитом іншого рахунку;

- принцип грошового вимірника означає, що гроші є загальним вимірником всіх господарських операцій підприємства, і що грошова одиниця є відповідною базою для оцінки і аналізу в бухгалтерському обліку;

- принцип доказовості означає, що кожний господарський факт – явище чи процес, який відбувся на підприємстві, має бути задокументований згідно з чинним законодавством;

- принцип історичної /фактичної/ собівартості передбачає, що активи підприємства оцінюються за фактичними /історичними/ витратами на їх виробництво та придбання. Іншими словами об'єкти бухгалтерського обліку обліковуються за їх фактичною собівартістю /первісною, історичною вартістю/, а фактична /історична/ собівартість не повинна змінюватися до моменту списання об'єктів бухгалтерського обліку з балансу;

- принцип нарахування та відповідності доходів і витрат полягає в тому, що доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку і звітності в момент їх виникнення, незалежно від часу надходження або сплати грошей;

- принцип періодичності полягає в тому, що господарська діяльність підприємства може бути поділена на певні періоди з метою складання необхідної фінансової звітності і виявлення результатів діяльності.

Запропоновані нами принципи є загальноприйнятими, оскільки вироблені вони на основі теорії і підтверджені практикою бухгалтерського обліку за всю його історію. Ведення бухгалтерського обліку з врахуванням інших чинників може негативно вплинути на рішення всіх користувачів фінансової звітності і врешті-решт призвести до дестабілізації господарства. Дотримання принципів бухгалтерського обліку дасть можливість:

- інтегрувати вітчизняний бухгалтерський облік в міжнародну систему обліку;

- узгодити деякі положення з обліку активів, зобов'язань, капіталу, доходів і витрат, які почали застосовуватися в окремих сферах фінансової інвестиційної і господарської діяльності суб'єктів українського ринку;

- підвищити рівень довіри різних користувачів до фінансової звітності, що в свою чергу призведе до стабілізації фінансово-господарської діяльності підприємств.